

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗМІЩЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Л.П. Шацкова, інженер

Одеський національний політехнічний університет

Українська наукова спільнота звернула увагу на проблеми теорії інтелектуального потенціалу в працях таких вчених як: Ю. Гава, А. Гадзало, М. Демчишин, В. Кавецкий, О. Киреева, І. Мойсеєнко, Т. Орлова та інші. У всіх цих працях наголошується на необхідності спрямувати зусилля вчених на всебічне вивчення інтелектуальних ресурсів і капіталу, методичне забезпечення їх обліку та ефективне використання.

Впровадження у науковий вжиток поняття «інтелектуальний потенціал» стало відображенням принципово нового підходу до аналізу ринкових відносин, конкурентних переваг та лідерства підприємств, що ґрунтуються на ефективному використанні унікальних за природою нематеріальних чинників, здатних привести в дію механізм інноваційного розвитку. В науковому світі нема однозначного погляду на економічну категорію «інтелектуальний потенціал», оскільки вона не є закріплена жодним законодавчим документом. Узагальнення підходів до сутності цього поняття дозволить оптимізувати менеджмент, знизити ступінь ризику, підвищити обґрунтованість і оперативність управлінських рішень, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності і сталого розвитку.

Інтелектуальний потенціал пропонується розглядати як систему з властивими їй елементами (інтелектуальний капітал і система управління знаннями), зв'язками і властивостями (інноваційності, конкурентоспроможності, енерго-інформаційними) та системою забезпечення (інформаційною, функціональною та організаційною) [1]. З теоретичного погляду, інтелектуальний потенціал означає можливість досягнення мети, а інтелектуальний капітал – засіб її досягнення [2].

Інтелектуальний потенціал – це можливості, надані інтелектуальними ресурсами у даний час і в майбутньому та можуть бути використані для вирішення якогось завдання або для досягнення певної мети. Інтелектуальні ресурси особистості і суспільства стають сьогодні як засобом адаптації до соціальних умов, що змінюються, так і засобом їх розвитку.

Світовий досвід показує: життєвий рівень усіх верств населення, загальна соціально-економічна ситуація в країні визначаються мірою освіченості суспільства і його ставленням до інтелектуальних цінностей. Лише інтелектуально багате суспільство є гарантом високого рівня життя народу і процвітання держави. Якщо у найбільш розвинутих країнах наука перетворилася у безпосередню продуктивну силу, то в Україні значна частина наявного виробничого потенціалу не використовується або не готова до сприйняття науково-технічних інновацій. В Україні спостерігається криза науки, адже невисока оплата праці наукових працівників, нестача коштів на придбання сучасного обладнання, несприйнятливості до впровадження результатів наукових розробок та інші явища стають причинами значних втрат висококваліфікованого кадрового потенціалу. Існування такого розриву відображає проблему невідповідності та недостатньої кількості економічних і соціальних стимулів для розвитку науки, що не лише руйнує наявний інтелектуальний потенціал, але й серйозно послаблює її економічний потенціал. Вивчення причин, що обмежують можливості ефективного використання інтелектуального потенціалу в Україні, і пошук способів розв'язання цієї проблеми, визначає подальші наукові дослідження.

Інтелектуально-освітній рівень суспільства визначається станом інтелектуальних ресурсів, процес формування, використання та відтворення яких вимагає регулювання з боку держави. Інтелектуальні складові виступають, таким чином, як головна умова прискорення адміністративного, політичного, територіального реформування українського суспільства. Аналіз стану державного управління розвитком окремих інтелектуальних складових виявив наявність ряду проблем. Він показав відсутність чіткого визначення інформаційних ресурсів суспільства, невідповідність стану, темпів виробництва й упровадження інформаційних технологій в Україні світовим тенденціям розвитку. Виходячи з цього, виникають певні суперечності: стрімке застарівання професійних навиків і необхідність постійного навчання або зміни професії, скорочення оплати праці і поява техноеліт, скорочення рівня захищеності працівників і підвищення конкуренції між ними, зникнення меж між робочим і неробочим часом. Інтелектуальні продукти стають основою соціальної поляризації, загострення проблеми бідності виглядає закономірним наслідком становлення нового суспільства і відображає розшарування суспільства на «інтелектуальну еліту» і нижчий клас,

який не має можливості брати участь в сучасному наукоємному виробництві. Підвищення якості інтелектуальних ресурсів, на думку автора, пов'язано з проблемами управління людськими ресурсами. Інвестиції в людські ресурси стають головним фактором сталого розвитку підприємництва. До них науковці зараховують вкладення в освіту і професійну підготовку, а також витрати на міграцію і пошук роботи. Ці вкладення здійснюються з надією на високу окупність в майбутньому.

Останні дослідження показали, що інвестиції в людський капітал, інформаційні технології й інші складові інтелектуального капіталу багатьох підприємств стають достроковим фактором конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і держави в цілому. На підставі виокремлення основних складових інтелектуальних ресурсів суспільства та враховуючи фрагментарний характер державного управління розвитком інтелектуальних ресурсів в Україні, запропоновано його вдосконалення за такими напрямками: державне управління знаннями; державне управління інформаційними ресурсами; державне управління людськими ресурсами. Враховуючи стратегічну роль інтелектуальних ресурсів, державне управління знаннями, на погляд автора, має забезпечувати інтегруючий підхід до використання нових управлінських, маркетингових та інформаційних технологій, інноваційної активності й творчості людей. Підкреслюючи націленість інтелектуальних ресурсів на перспективу, акцентуємо увагу на необхідності підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів держави, одержанні кращих і більш швидких інновацій, вдосконаленні надання послуг, зниженні втрат від невикористання інтелектуальних активів. Створення чіткої і законодавчо визначеної системи підтримки і безпеки інформаційного ринку має передбачати механізм формування і розвитку національної інформаційної мережі, яка б забезпечувала одержання й обробку власного інформаційного продукту, його маркетинг і сучасні технології передачі [3].

Стратегія росту, заснована на використанні інтелектуального потенціалу, не обмежується інвестиціями лише в один людський капітал з метою підвищення рівня освіти. Вона також спрямована на забезпечення відкритості для інновацій і передбачає інвестиції в елементи постійного капіталу, які містять знання, а також інвестиції в людей і інститути, спрямовані на збільшення здатності суспільства і діючих в ньому економічних агентів акумулювати і вико-

ристовувати знання. Вироблення комплексної державної політики у сфері управління інтелектуальними ресурсами потребує виваженої інноваційної політики. Розвиток інноваційних процесів має відбуватися з урахуванням як загальнодержавних можливостей та інтересів, так і спиратись на ініціативу представників державної влади всіх рівнів. Так, зокрема, на державному рівні слід суттєво підвищити інтелектоємність державно-управлінських рішень; якісного зростання потребує творча активність управлінських команд та державних службовців. На зміну властивим для сучасної діяльності органів державної влади авторитарним, адміністративним та бюрократичним формам і методам роботи мають прийти інноваційні стилі мислення, орієнтовані на інтелектуалізацію суспільних відносин, підвищення якості та ефективності управлінської діяльності.

Таким чином, здатність країни до ефективного використання інтелектуального потенціалу визначає можливість її подальшого економічного розвитку на основі переходу до вищого технологічного укладу. Завдання, що постають перед Україною, полягають у реальній зміні моделі соціально-економічного розвитку, яка має ґрунтуватися на використанні інтелектуального потенціалу, пріоритеті інноваційної діяльності. Здатність підприємства до ефективного використання інтелектуального потенціалу визначає можливість його подальшого сталого розвитку та конкурентоспроможність на ринку. У новій державній стратегії розвитку інтелектуального потенціалу мають органічно поєднуватися чинники економічної ефективності та конкурентоспроможності, соціалізації та гуманізації розвитку, екологізації виробництва, ринкові механізми та засоби державного регулювання сучасного типу. Така стратегія передбачає перехід до принципово нової управлінської ідеології розвитку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Регресійний аналіз інтелектуального потенціалу // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №10. – С. 142-149.
2. Гадзало А.Я. Значення інтелектуального потенціалу в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів // Економіка АПК. – 2006. – №8. – С. 138-142.
3. Киреева О.Б. Государственное управление развитием интеллектуальных ресурсов в Украине: теоретико-методологический аспект.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. Дніпропетровськ.- 2006. – 20 с.